

ระบบสวัสดิการเด็กเล็ก เพื่ออนาคต

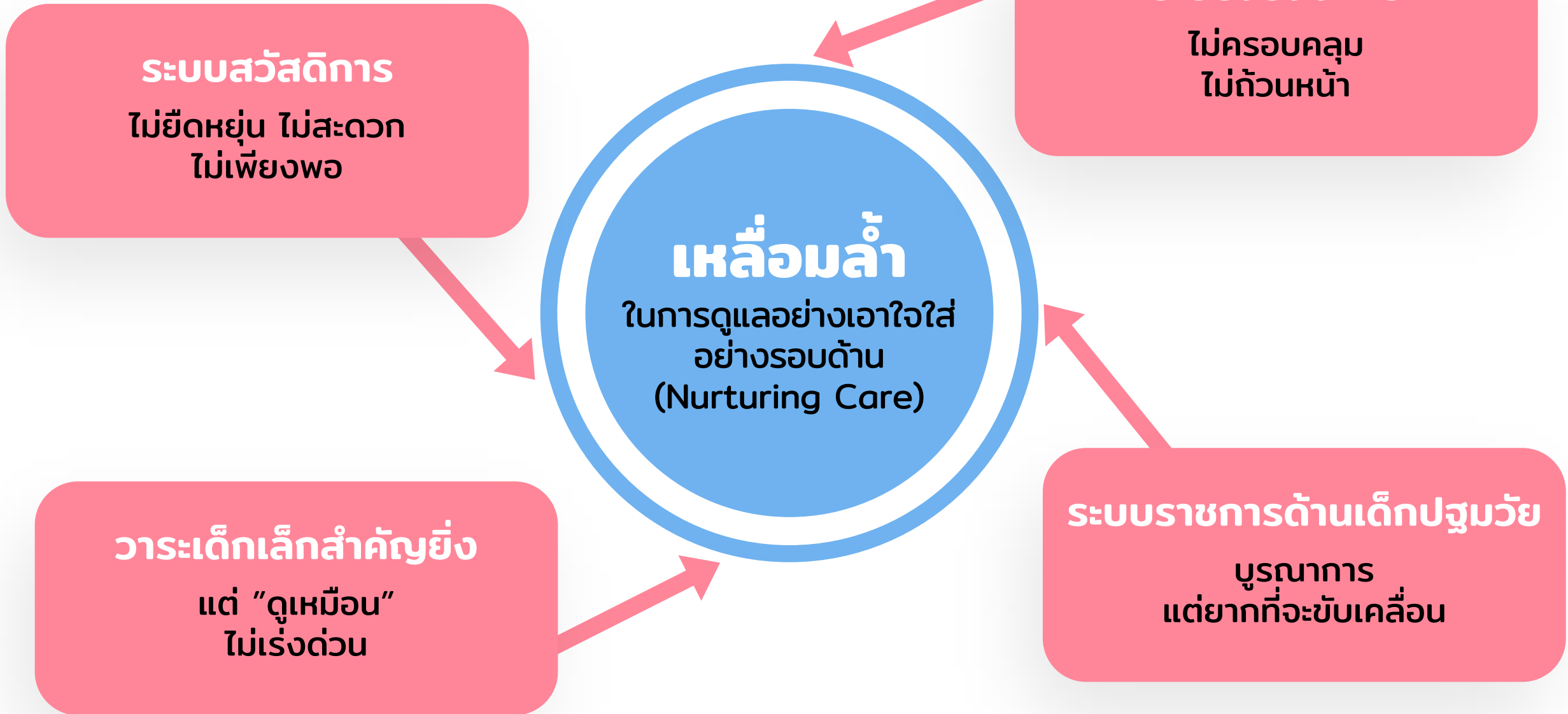
ภาวิณ ศิริประภาคุณกุล
สัทหิสิรี โขชินทร์เดชา
ณปภัช สิริเกษมชัย

**สถานการณ์ปัจจุบัน
ของการดูแลเด็กปฐมวัย**

เด็กเล็กได้รับการดูแลอย่างไร ?

เหลื่อมล้ำ ในการดูแลอย่างเอาใจใส่อย่างรอบด้าน

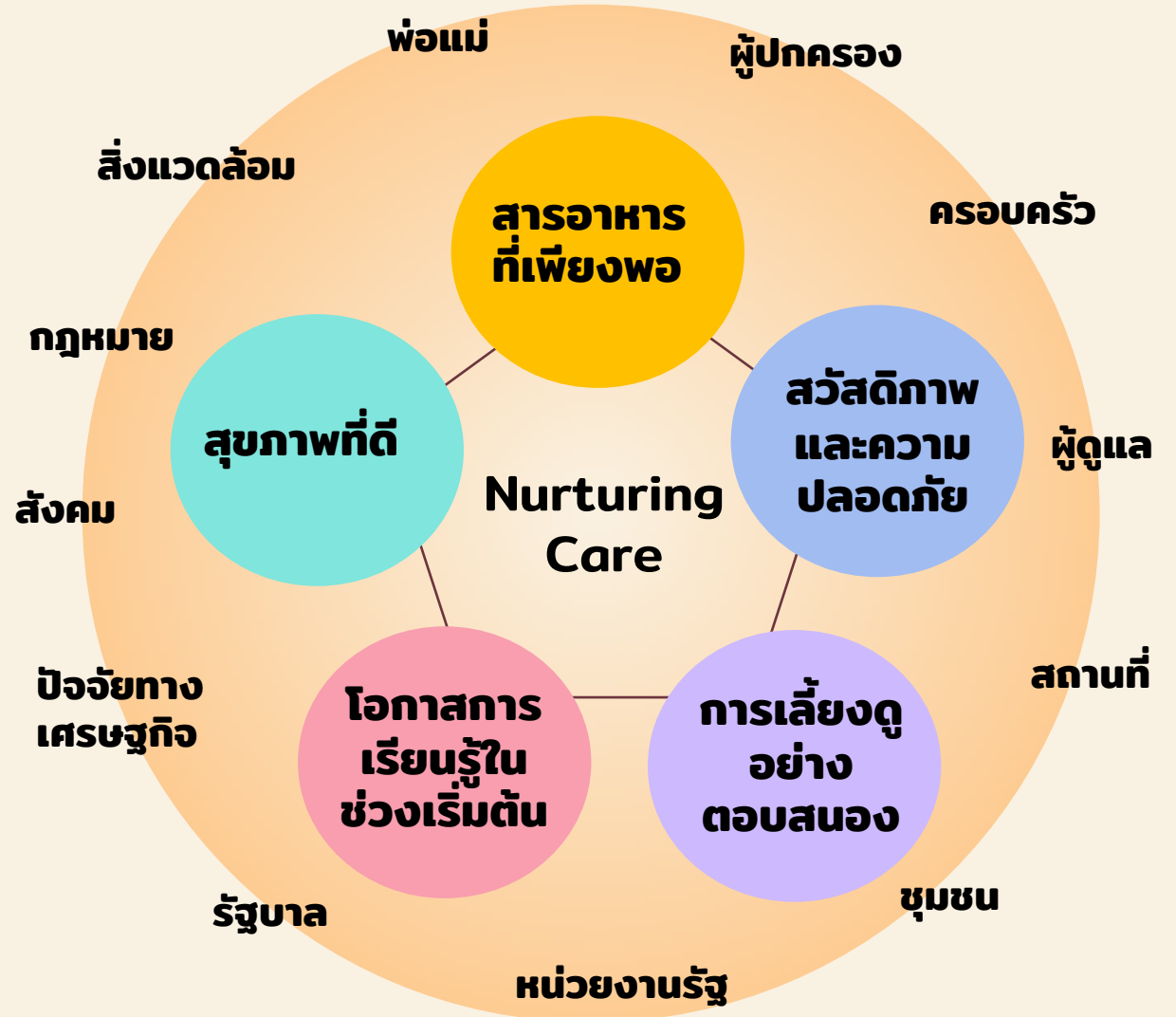

เด็กปฐมวัย
(0-6 ปี)

64% อาศัยอยู่ใน
ครัวเรือนจนที่สุด

40% ล่างสุด

ที่มา: ข้อมูล SES พ.ศ.2564 ประมวลผลโดยนักวิจัย

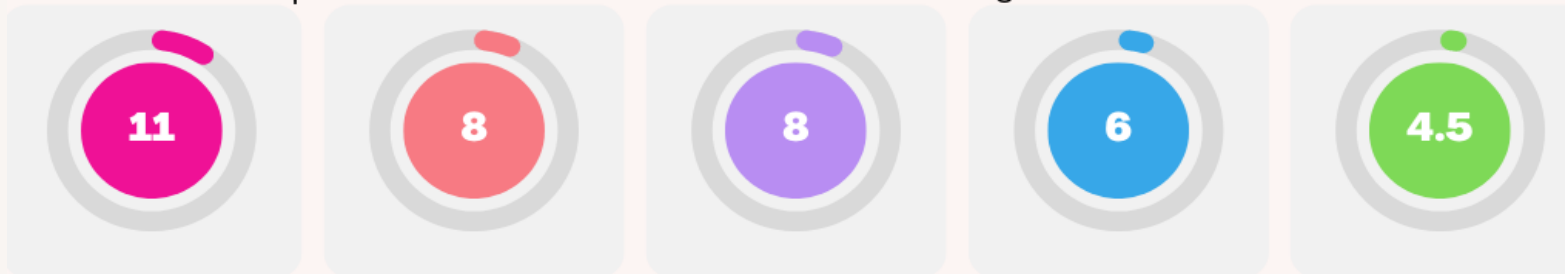
ความเหลื่อมล้ำด้านการมีสุขภาพที่ดี (Good health): การฝากครรภ์

ร้อยละของผู้หญิงอายุ 15-49 ปี ที่คลอดบุตรในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาที่ได้ฝากครรภ์กับแพทย์ตามกลุ่มดัชนีความมั่งคั่ง

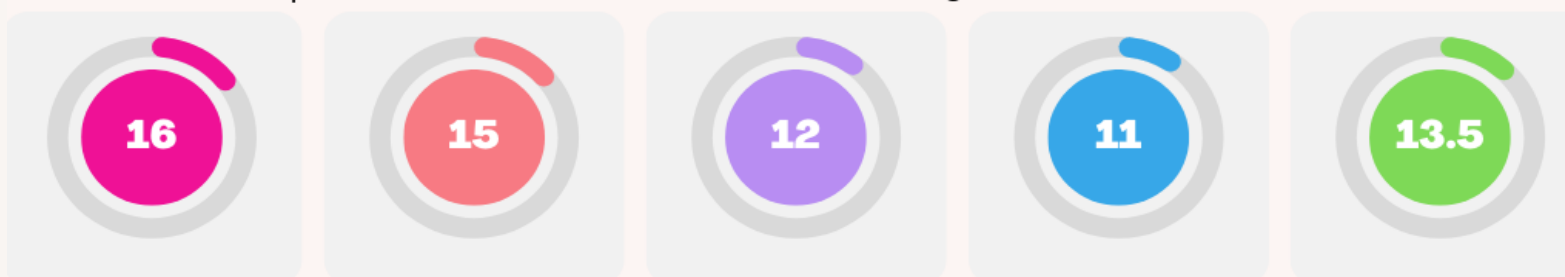

ความเหลื่อมล้ำด้านการมีสารอาหารที่เพียงพอ (Adequate Nutrition)

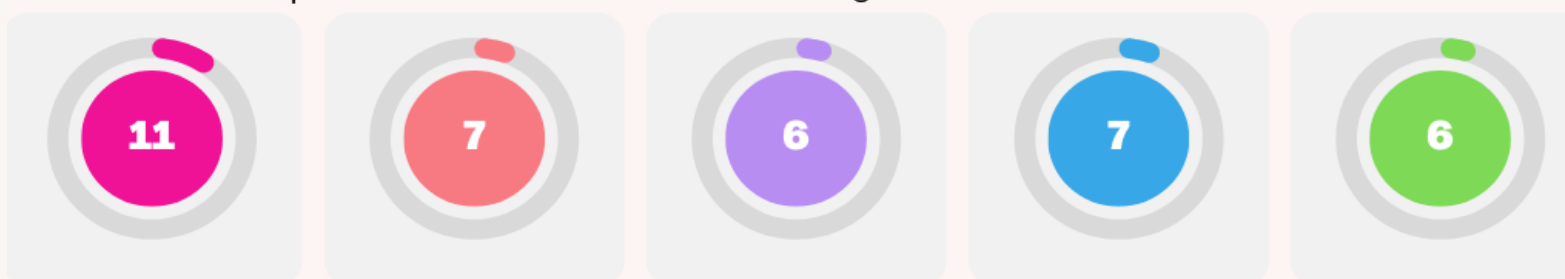
ร้อยละของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ (underweight)

ร้อยละของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่มีภาวะเตี้ยแคระแกร็น (stunting)

ร้อยละของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่มีภาวะผอมแห้ง (wasting)

ยากจนมาก

ยากจน

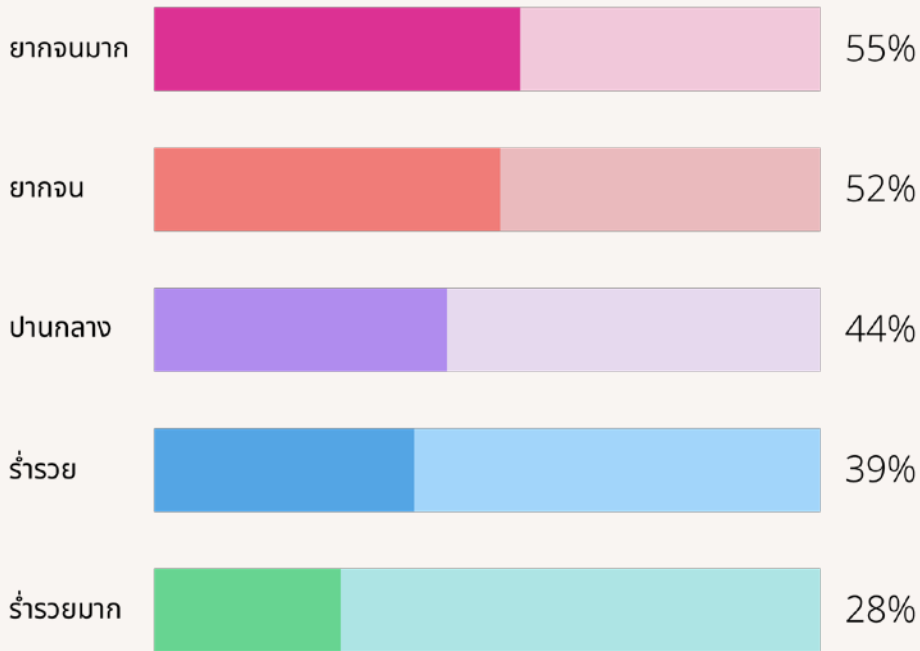
ปานกลาง

ร่ำรวย

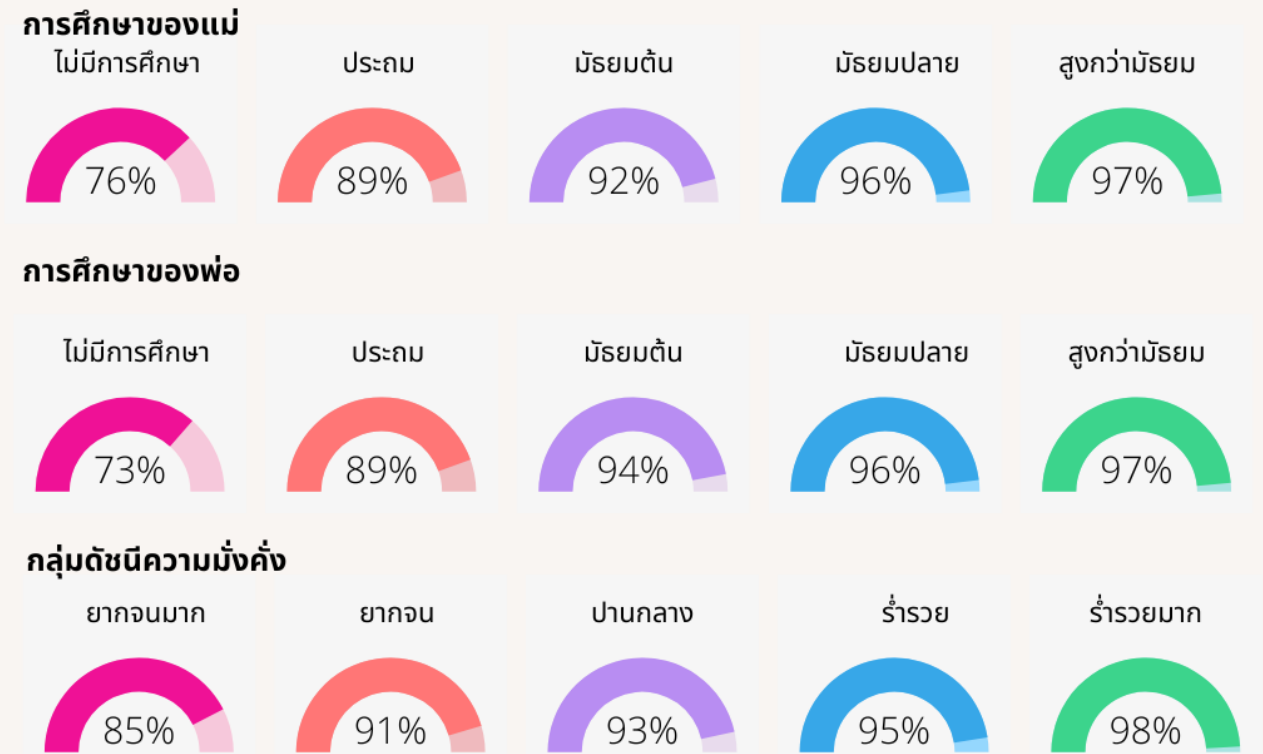
ร่ำรวยมาก

ความเหลื่อมล้ำด้านการเลี้ยงดูอย่างตอบสนอง (Responsive Caregiving): การอยู่กับพ่อหรือแม่ผู้ให้กำเนิดในครัวเรือนเดียวกัน และ เวลาคุณภาพ

ร้อยละของเด็กอายุ 0-5 ปี
ที่ไม่ได้อยู่กับพ่อ หรือ แม่ผู้ให้กำเนิด

ร้อยละของเด็กอายุ 0-5 ปี ซึ่งสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นพ่อ แม่ หรือผู้ใหญ่ ร่วมทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียน ในช่วง 3 วันที่ผ่านมา อย่างน้อย 4 กิจกรรม

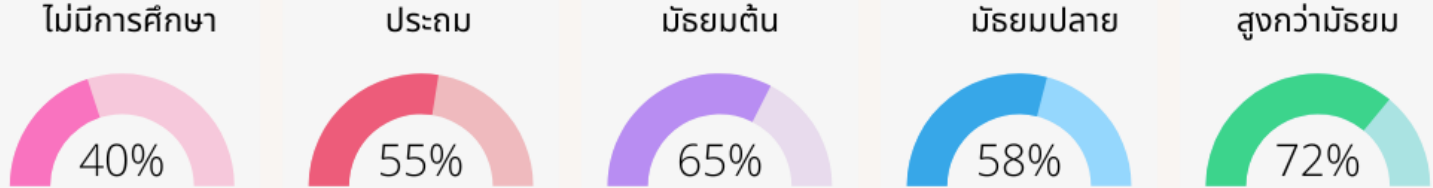
ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสในการเรียนรู้ในช่วงเริ่มต้น (Opportunities for early learning): การอ่านออกและรู้จักตัวเลข

ร้อยละของเด็กอายุ 3-4 ปี ที่มีพัฒนาการเป็นไปตามเกณฑ์การอ่านออกและรู้จักตัวเลข

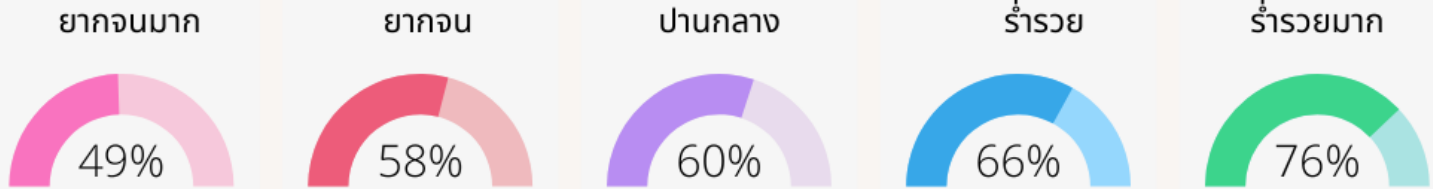
การเข้าเรียนหลักสูตรปฐมวัย

การศึกษาของแม่

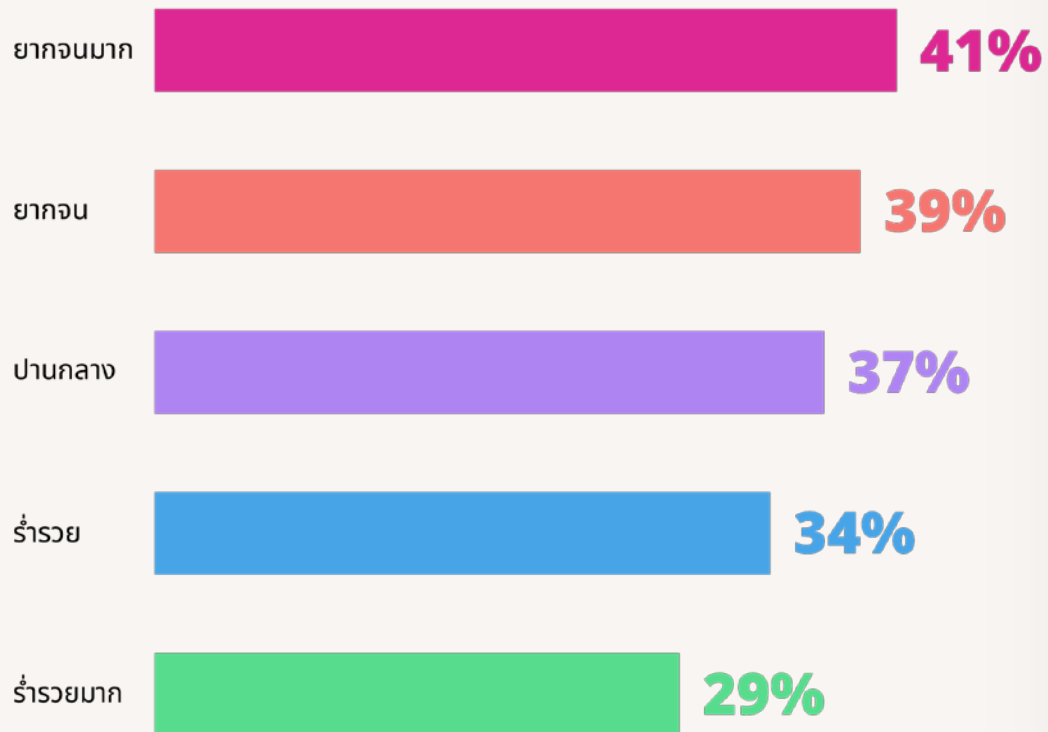
กลุ่มดัชนีความมั่งคั่ง

ความเหลื่อมล้ำในสวัสดิภาพและความปลอดภัย (Safety and security): ความรุนแรง

ร้อยละของเด็กอายุ 1-5 ปีที่ได้รับการอบรมโดยวิธีการรุนแรงทางร่างกายหรือจิตใจในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา

ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์: ปัญหาการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านสุขภาพจิต

- การเกิดความขัดแย้งในครอบครัวในช่วงแรกของการเลี้ยงดูเด็ก
- ภาวะซึมเศร้าหลังคลอด
- ปัญหาความเครียดสะสมจากสภาพเศรษฐกิจ

ระบบสวัสดิการ **ไม่ครอบคลุม ไม่ถ้วนหน้า**

เงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดยังไม่ถ้วนหน้า

เกณฑ์เงินอุดหนุนเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด 0-6 ปี จำนวน 600 บาท/คน/เดือน กำหนดเฉพาะกลุ่มคนจนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 100,000 บาท/คน/ปี ทำให้เกิดปัญหาตกหล่น

ช่องโหว่ในการดูแลเด็กเล็ก 0-2 ปี

ช่องโหว่ในการให้การดูแลเด็กปฐมวัยเกิดขึ้นกับเด็กเล็กอายุ 0-2 ปี ที่ไม่มีหน่วยงานรัฐให้การดูแลมากนัก

ระบบสวัสดิการ **ไม่ยืดหยุ่น ไม่สะดวก ไม่เพียงพอ**

“แม่” ที่มีอยู่จริง อยู่ที่ไหน?

การส่งเสริมให้เด็กได้กินนมแม่อย่างน้อย 1 ปีค่อนข้างล้มเหลว เพราะขาดสวัสดิการลาคลอดที่เพียงพอ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของรัฐ

- อยู่ใกล้ที่พักและเวลาทำการไม่สอดคล้องกับเวลาทำงานของแรงงานทั้งในและนอกระบบ
- การเข้ารับมีกระบวนการหลายขั้นตอน ใช้เวลานาน
- ขาดแคลนครูและพี่เลี้ยงเด็ก จากโครงสร้างอัตราเงินเดือนอุปทานแรงงาน และข้อจำกัดเรื่องคุณสมบัติตามมาตรฐานชาติ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเอกชน

- ศูนย์ในระบบมีราคาแพง
- ศูนย์นอกระบบตอบเจตย์ได้มากกว่า แต่ไม่ถูกรับรองทางกฎหมาย

— **ครัวเรือนรายได้น้อยเผชิญความท้าทายในการให้การดูแลเด็กเล็ก** —

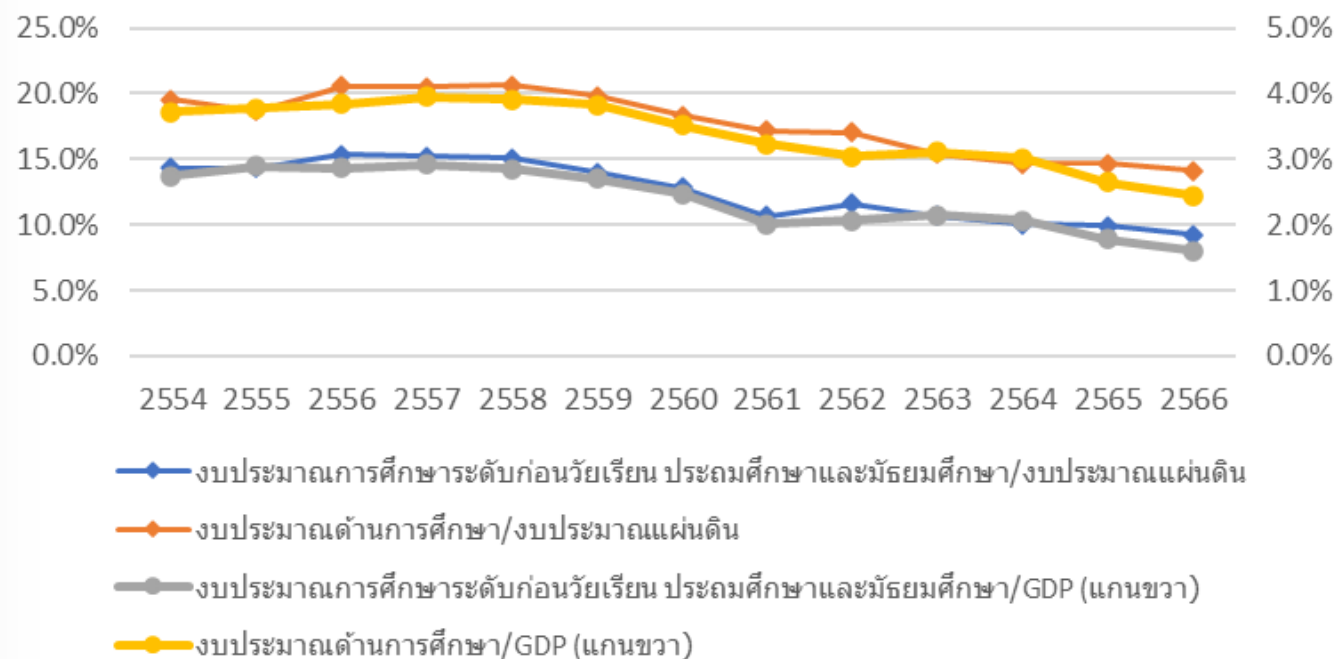
วาระเด็กเล็กสำคัญยิ่ง แต่ “ดูเหมื่อน” ไม่เร่งด่วน

งบประมาณสำหรับการพัฒนาเด็กเล็กอยู่ที่ไหน?

- สัดส่วนงบประมาณด้านการศึกษาของไทยปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557
- ลดลงในส่วนของการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาเป็นหลัก

สัดส่วนงบประมาณด้านการศึกษาดังกล่าวต่องบประมาณแผ่นดิน และ GDP ปีงบประมาณ พ.ศ. 2554-2566 (%)

ระบบราชการด้านเด็กปฐมวัย บูรณาการ แต่ยากที่จะขับเคลื่อน

- ไม่มีเจ้าของปัญหา ขาดหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่และพันธกิจเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยอย่างเฉพาะเจาะจง แต่ละกระทรวง/หน่วยงานรับผิดชอบเฉพาะหน้าที่ของตนเป็นหลัก เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างจนถึงระดับปฏิบัติการ
- คณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทำงานโดยขอความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ เป็นหลัก ไม่มีอำนาจในการบังคับใช้ ออกคำสั่ง หรือลงโทษตามกฎหมาย กระบวนการทำงานจึงไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างรวดเร็ว
- ขาดแคลนบุคลากร เนื่องจากมีโครงสร้างการทำงานแบบกลุ่มงานเล็กภายใต้องค์กรใหญ่ ติดเงื่อนไขในการเพิ่มบุคลากรเพราะงานไม่ตรงตามพันธกิจและวิสัยทัศน์หลักขององค์กร

ตอบสนองต่อปัญหาไม่ตรงจุดและไม่ทันต่อสถานการณ์

คณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

คณะอนุกรรมการ 7 ฝ่าย

กลุ่มนโยบายและแผนการพัฒนาเด็กปฐมวัย สภาการศึกษา (ฝ่ายเลขานุการ)*

บูรณาการความร่วมมือจาก 4 กระทรวงหลัก

กระทรวงศึกษาธิการ

สภาการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ศึกษาธิการจังหวัด

สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา

กระทรวงสาธารณสุข

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์

สถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอและจังหวัด
หน่วยบริการสุขภาพในพื้นที่: รพช.
รพสต. อสม. ทีมพัฒนาเด็กและครอบครัว

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กรมกิจการเด็กและเยาวชน

พมจ.

กระทรวงมหาดไทย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนจังหวัด
เทศบาลนคร
เทศบาลเมือง

กรุงเทพมหานคร

สำนักพัฒนาสังคม

สำนักการศึกษา

บูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ รายประเด็น

กระทรวงแรงงาน

กระทรวงดิจิทัลฯ

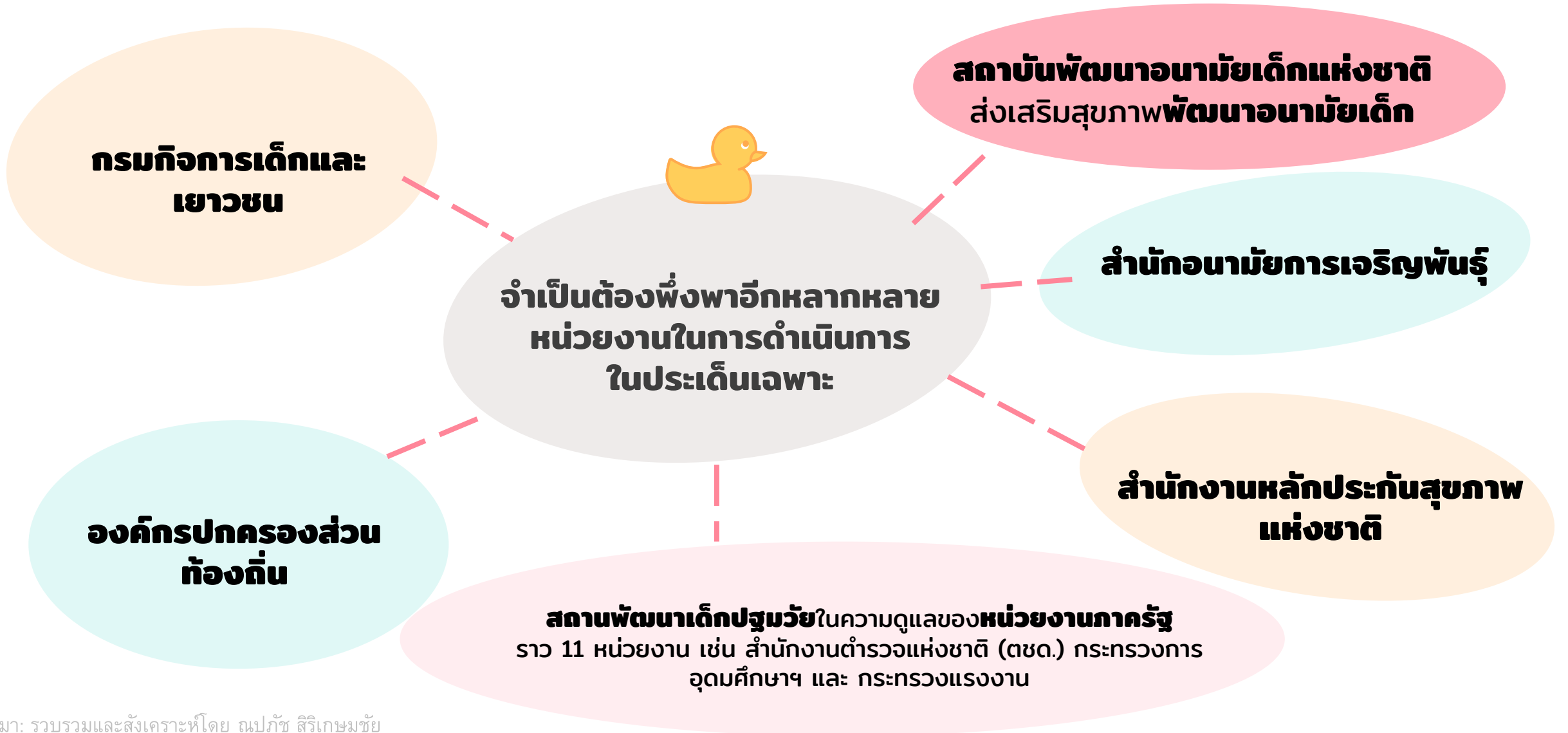
กระทรวงการอุดมศึกษาฯ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

กระทรวงกลาโหม

ระบบการทำงานด้านเด็กปฐมวัยของประเทศไทย เป็นไปในลักษณะการบูรณาการความร่วมมือเป็นหลัก

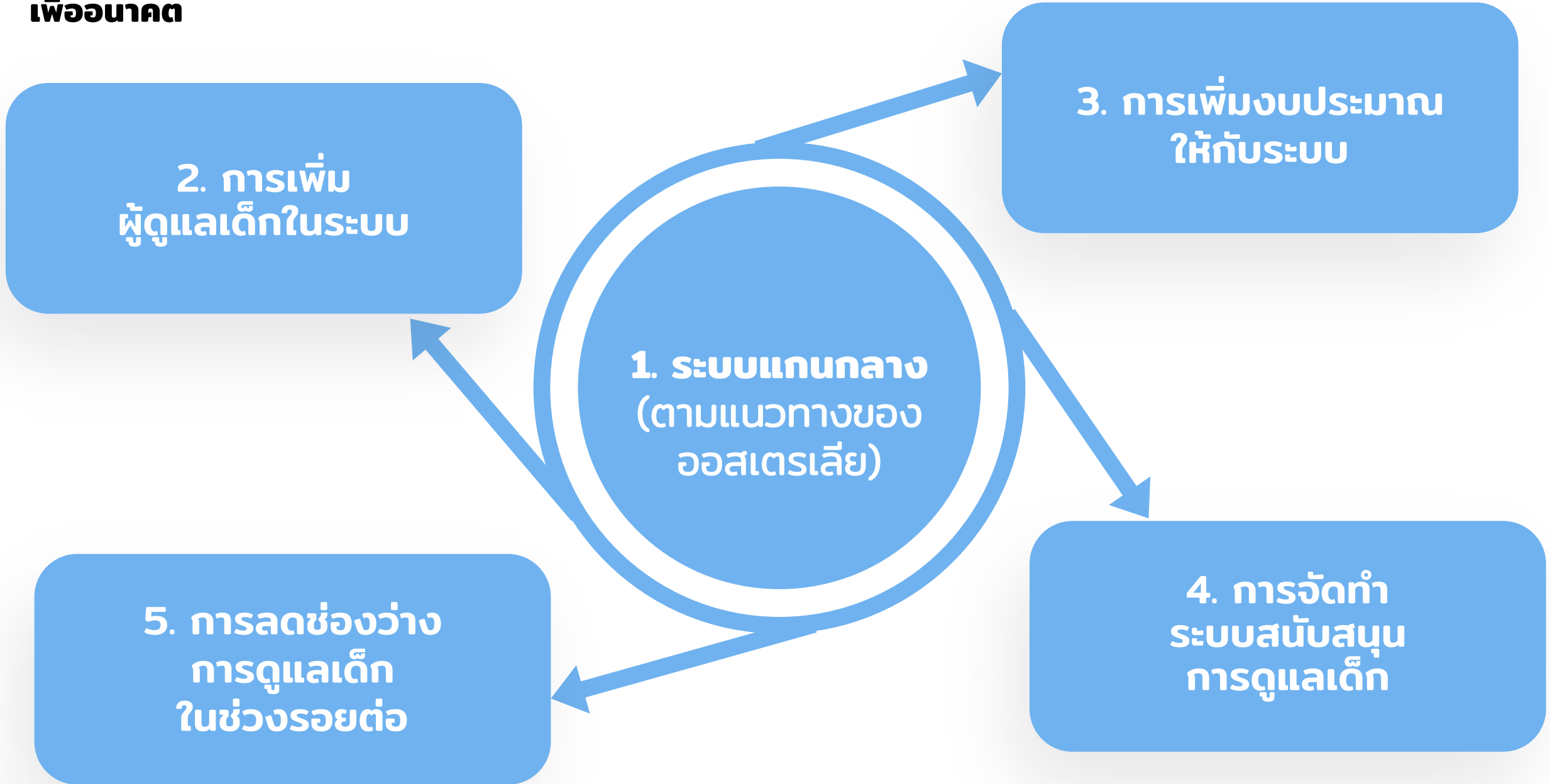

ข้อเสนอ
ระบบสวัสดิการเด็กเล็ก
เพื่ออนาคต

ข้อเสนอระบบสวัสดิการเด็กเล็ก เพื่ออนาคต

1. ระบบแกนกลาง

รัฐบาล

- อนุมัติและจ่ายเงินอุดหนุนให้กับผู้ให้บริการตามที่พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กร้องขอ
- ให้สิทธิแก่เด็กเล็กอายุ 0-2 ปี ทุกคนในประเทศไทย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

- ออกใบอนุญาตและกำกับดูแลผู้ให้บริการ
- กำหนดเป้าหมาย และบริหารทรัพยากรในพื้นที่เพื่อใช้ดูแลและพัฒนาเด็กเล็ก

ผู้ให้บริการ

อาจเป็นหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ หรือตัวพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กเอง ก็ได้

มีนิยามลักษณะการให้บริการที่หลากหลาย อาทิ

- ศูนย์ดูแลช่วงเวลากลางวัน
- ศูนย์ดูแลนอกเวลาราชการ
- การดูแลเด็กเล็กด้วยตนเอง

2. เพิ่มผู้ดูแลเด็กในระบบ

---

1. ให้สิทธิประโยชน์แก่คุณแม่/คุณพ่อ/ผู้ดูแล ที่ให้การดูแลเด็กเล็กด้วยตนเอง

ดึงเอาคุณแม่/คุณพ่อ/ผู้ดูแล มาเป็นบุคลากรในระบบ

2. เพิ่มความยืดหยุ่นให้กับมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ

เพื่อดึงเอาบุคลากรลักษณะอื่น และบุคลากรในศูนย์ดูแลที่มีความหลากหลายในปัจจุบัน เข้ามาเป็นบุคลากรในระบบ

- 1) เพิ่มลักษณะบุคลากรที่ให้การดูแลเด็กปฐมวัย
- 2) ปรับใช้มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติเป็นแนวทางการพัฒนา

3. การเพิ่มงบประมาณให้กับระบบ

---

1. จัดตั้งคณะกรรมการเด็กปฐมวัย

เพื่อเพิ่มน้ำหนักให้กับประเด็นการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยในรัฐสภา

2. จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เพื่อเพิ่มความชัดเจนให้กับภาพรวมของงบประมาณในการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมไปถึงขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัยของประเทศ

4. จัดทำระบบสนับสนุนการดูแลเด็ก

เพิ่มการให้ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยเชิงรุก ผ่านช่องทางที่หลากหลาย อาทิ

1. พัฒนาการเลี้ยงดูเด็กผ่านการเยี่ยมบ้าน
เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยให้กับคุณพ่อ/คุณแม่/ผู้ดูแล
2. กำหนดให้ อปท.มีบทบาทในการอบรมเพื่อกำหนดวุฒิปฐมวัยให้กับครูหรือผู้ดูแลเด็กปฐมวัย ผ่านความร่วมมือกับหน่วยงานส่วนกลาง ... เพื่อเพิ่มศักยภาพในการให้การอบรมกับบุคลากรในศูนย์ดูแลรูปแบบต่างๆ

5. ลดช่องว่างการดูแลเด็ก ในช่วงรอยต่อเวลาเลิกงาน

ให้ชุมชนและ อปท. มีบทบาทในการลดปัญหาที่เกิดขึ้นในช่องว่าง

1. พิจารณาจัดทำระบบอาสาสมัครในชุมชนเพื่อให้การดูแลในช่วงหลังเวลาทำการ จนถึงช่วงเวลาที่ผู้ปกครองมารับ
2. อปท. ผลักดันให้เกิดศูนย์ดูแลเด็กปฐมวัยชั่วคราวในชุมชน สนับสนุนการสร้างระบบอาสาสมัครในชุมชน รวมถึงช่วยอำนวยความสะดวกของอาสาสมัคร